

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU

3. Miejscowość

RZESZÓW

1. Nazwa

KAMIENICA

2. Czas powstania

XVIII, XIX w.

7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres

ul. Mickiewicza 21/ul. Gałęzowskiego 1/ul. Gałęzowskiego 1a

35-045 Rzeszów

5. Przynależność administracyjna

województwo podkarpackie

powiat Rzeszów

gmina Rzeszów

6. Formy ochrony

A-1003 z dn. 21.07.1988 r.

Obiekt znajduje się także na terenie układu urbanistycznego Starego Miasta wpisanego do rejestru zabytków decyzją nr A-325 z dn. 30.01.1969 r., a także na obszarze stanowiska archeologicznego Rzeszów 17 AZP nr 103-76/56.

Kamienica przy ul. Mickiewicza 21/ul. Gałęzowskiego 1/ul. Gałęzowskiego 1a, widok od południowego wschodu

8. Historia, opis i wartości

Historia

Na Planie Wiedemanna przedstawiającym widok Rzeszowa z 1762 roku, w zachodnim narożu współczesnych ulic Gałęzowskiego i Mickiewicza widnieje parterowy budynek usytuowany szczytowo do ul. Mickiewicza. Mapa katastralna Rzeszowa z 1849 roku dokumentuje już w tym miejscu budynek narożny ze „ściętym” prostopadłe do wnętrza narożem i dłuższym skrzydłem od ul. Gałęzowskiego, którego tylna część jest nieznacznie zryzalitowana w części północnej. Sąsiadująca z budynkiem wzdłuż ul. Gałęzowskiego działka pozostaje niezabudowana. Stan ten utrwała także mapa Rzeszowa z 1888 roku. Z kolei plany miasta z 1903 i 1909 roku ukazują w tym miejscu budynek z zabudowanym już, tj. ściętym ukośnię „narożem” i zniwelowanym ryzalitem w związku z kontynuacją zabudowy w linii ul. Gałęzowskiego. Na mapach z 1888, 1903 i 1909 roku dwa budynki od ul. Mickiewicza i ul. Gałęzowskiego są od siebie wyraźnie wyodrębnione. Na podstawie powyższej analizy map katastralnych można przypuścić, że część budynku od ul. Mickiewicza pochodzi z 2 połowy XVIII wieku, skrzydło od ul. Gałęzowskiego powstało przed 1849 rokiem, a naroże w części parteru zostało zabudowane pod koniec XIX wieku. Zapewne w tym czasie miała także miejsce nadbudowa obydwu budynków, która scaliła wizualnie dwie odrębne części w jeden obiekt. Nieruchomość była własnością Joela i Abrahama Kanarków. W czasach powojennych budynek został poddany pracom remontowym, podczas których zmianie uległa dekoracja architektoniczna utrwalona na zdjęciu z 1959 roku. Zniknęły m. in. międzyosiowe pilastry w elewacji od ul. Mickiewicza, a także boniowanie ścian szczytowych. Wymieniono także częściowo drewniane witryny sklepowe. Po 1999 roku budynek przekształcono w obrębie dachu poprzez wprowadzenie rytmu facjat zarówno od strony ul. Mickiewicza, jak i ul. Gałęzowskiego.

Opis

Budynek usytuowany w południowo-zachodnim narożu ulic Mickiewicza i Gałęzowskiego, ma wschód od Rynku Starego Miasta, na terenie dawnej dzielnicy żydowskiej, tzw. Nowym Mieście. Elewacja od ul. Mickiewicza zwrócona na południowy zachód, elewacja od ul. Gałęzowskiego na wschód, elewacja narożna – na południowy wschód. Bryła obiektu dwukondygnacyjna, podpiwniczona, na niewysokim cokole, przykryta dachem w układzie kalenicowym od ul. Gałęzowskiego oraz dachem jednospadowym od ul. Mickiewicza. Bryłę urozmaicają ścięte w partii parteru naroże budynku z usytuowanym na nim trójkątnym tarasem ograniczonym metalową balustradą, pseudoryzalit w elewacji wschodniej oraz facjaty. Elewacja południowo-zachodnia trzysosiowa. W pierwszej kondygnacji centralnie usytuowane wejście do sieni, po obu stronach witryny lokali usługowych. Na piętrze na każdej osi okna, nad nimi w ścianie kolankowej okna strychowe, w partii dachu facjaty. Kondygnacje oraz ścianka kolankowa oddzielone profilowanymi opaskami gzymsów. Dekoracja otworów okiennych w postaci profilowanych obramień i podokienników. Bezpośrednio pod okapem umieszczony kimation. Cokół obłożony okładziną z jasnego kamienia. Elewacja południowo-wschodnia trzykondygnacyjna, powstała z zestawiania pod kątem prostym ścian bocznych budynków od ul. Mickiewicza i ul. Gałęzowskiego i zabudowania jej dolnej kondygnacji w taki sposób, że parter tworzy ścięte ukośnię naroże budynku, a na nim znajduje się trójkątny taras, „zwieńczony” załamaniem pod kątem prostym szczytem, przypominającym rozbudowaną attykę. W rzeczywistości są to dwie ściany szczytowe budynków ujednoczone wspólną dekoracją architektoniczną. W centralnej osi parteru usytuowana witryna lokalu usługowego, flankowana w narożach budynku lizenami. Wyjście na taras w ścianie szczytowej wschodniej, w ścianie szczytowej południowo-zachodniej centralnie usytuowane okno. Pomiędzy otworami blendy okienne, w narożu od ul. Mickiewicza prostokątna nisza. Kondygnacje oddzielone profilowanymi opaskami gzymsów. Dekoracja otworów okiennych i blend w obrębie tarasu w postaci profilowanych obramień i podokienników. Ponad gzymsem działowym w ścianach szczytowych okrągłe wnęki w profilowanych obramieniach, od ul. Mickiewicza dwa, od ul. Gałęzowskiego trzy. Linia szczytu podkreślona profilowanym gzymsem, szczyt zwieńczony centralnie oraz w narożach trzema „sterczynami” w postaci kul na niskich postumentach. Pod centralną kulą ozdobny uformowany w tynku ornament w postaci zwisu. Cokół obłożony okładziną z jasnego kamienia. Elewacja wschodnia dziewięciososiowa z centralnie usytuowanym trójosiowym pseudoryzalitem, dzielącym budynek na część północną i południową. Osie w części północnej asymetryczne. Wejście do budynku w pseudoryzalicie w osi północnej. Obok dwie witryny sklepowe, z których w środkowej zachowała się historyczna stolarka okienna (skrzyniowa) i drzwiowa (płyninowa). W częściach północnej i południowej witryny współczesne. Parter części północnej boniowany. Na piętrze na każdej osi okna, nad nimi w ścianie kolankowej otwory strychowe, w partii dachu facjaty, jedna w części południowej i dwie nad pseudoryzalitem. Kondygnacje oraz ścianka kolankowa oddzielone profilowanymi opaskami gzymsów. Dekoracja otworów okiennych w postaci profilowanych obramień i podokienników. Piętro pseudoryzalitu boniowane. Bezpośrednio pod okapem umieszczony kimation. Cokół do środkowej osi pseudoryzalitu obłożony okładziną z jasnego kamienia analogiczną jak w części od ul. Mickiewicza, w pozostałej części z kamienia o innych walorach fakturalnych i wizualnych.

Wartości

Budynek posiada wartości architektoniczne i historyczne. Jest świadectwem typowej dziewiętnastowiecznej zabudowy mieszczańskiej w dawnej dzielnicy żydowskiej. Stanowi istotny element układu urbanistycznego Starego Miasta, wiążący w organiczny sposób zabudowę ul. Mickiewicza i Gałęzowskiego. Narożny taras eksponowany na dawny Plac Dziadowski z pomnikiem Adama Mickiewicza posiada wysokie walory krajobrazowe.

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

Stan zachowania

Stan zachowania obiektu jest dobry. Budynek posiada w większości oryginalną bryłę (poza facjatami) oraz dekorację architektoniczną. W sieni od ul. Mickiewicza oraz w lokalach usługowych w pseudoryzalicie zachowały się sklepienia kolebkowe z lunetami. Z historycznego wyposażenia obiektu pozostały jedynie ozdobne płytki z motywem fali na klatce schodowej oraz płyninowa stolarka drzwiowa na piętrze kamienicy w części od ul. Mickiewicza, a także drewniana witryna w środkowym lokalu od ul. Gałęzowskiego.

Postulaty dotyczące konserwacji

Ochronie konserwatorskiej powinna podlegać bezwzględnie bryła, dekoracja architektoniczna oraz zachowane elementy historycznego wyposażenia (płytki, stolarka drzwiowa). Należy także ujednoczyć estetykę oraz usytuowanie sztyłów lokali usługowych, których obecny wygląd stoi w sprzeczności z zabytkowymi wartościami obiektu. W przypadku renowacji elewacji zaleca się badania stratygraficzne w celu określenia oryginalnej kolorystyki. Należy także rozważyć odtworzenie historycznej stolarki okiennej, drzwiowej i witryn sklepowych, a także nieistniejącego detalu architektonicznego (pilastry w elewacji od ul. Mickiewicza, boniowanie ścian szczytowych w elewacji narożnej, boniowanie parteru). Należy także ujednoczyć wykończenie cokołu z zastosowaniem materiału historycznie uzasadnionego.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)

GŁÓWNY SPECJALISTA
Z upoważnienia
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Karolina Chomiczewska
Biurowy Specjalista
Biuro Miejskiego
Konserwatora
Zabytków

Bartosz Podubny
Zastępca
Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewiązanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków

grudzień 2023 r.